

MEMORANDUM BESCHIKBARE PREMIEREGELING MET BELEGGINGSMOGELIJKHEID: TOETSNORM VOOR HET VERLEDEN

1. Inleiding: de aanleiding

De Pensioenwet kent verschillende manieren waarop binnen de tweede pijler pensioen kan worden opgebouwd. Eén daarvan is de premiereregeling met beleggingsmogelijkheid. Bij deze regelingen stelt de werkgever in het kader van de pensioenregeling een premie ter beschikking. Via belegging van het voor pensioenopbouw bestemde deel van deze premie bouwt de deelnemer een kapitaal op. Op de pensioendatum wordt het op dat moment opgebouwde kapitaal aangewend voor de aankoop van een ouderdomspensioen (al dan niet in combinatie met een partnerpensioen). De uiteindelijke hoogte van het kapitaal wordt bepaald door het niveau van de beschikbaar gestelde premie, de beleggingsopbrengsten en het deel van de premie dat niet voor opbouw van het ouderdomspensioen wordt aangewend, maar voor onder andere advieskosten, kostenvergoedingen voor de pensioenuitvoerder en aanvullende verzekeringen (bijvoorbeeld premie voor de dekking van het partnerpensioen). Bij een premiereregeling met beleggingsmogelijkheid is het voor de deelnemer belangrijk om tijdens het deelnemerschap een goed inzicht te kunnen krijgen in de uiteindelijke pensioenrechten. Daartoe is het naar huidige inzichten van belang dat de deelnemer inzicht heeft in de premiedelen, die niet voor opbouw van het ouderdomspensioen worden aangewend. Dat geldt eveneens voor de te verwachten beleggingsrendementen en de daarbij onder normale omstandigheden horende risico's. Optimale transparantie over kosten en een goede voorlichting over beleggingsrendementen en –risico's is dan ook van groot belang.

De wetgever heeft dit onderkend en heeft bij de invoering van de Pensioenwet de verplichte informatievoorziening aan de deelnemer uitgebreid. Verder heeft de branche in aanvulling op de wettelijke maatregelen nog verdere initiatieven genomen met betrekking tot de informatieverstrekking en transparantie. Er is een brochure gepubliceerd met daarin algemene informatie over premiereregelingen met beleggingsmogelijkheid en er is een model ontwikkeld voor het verbeteren van kosten transparantie. Dit model is opgesteld naar analogie van het advies van de Commissie de Ruiter en zal vanaf 2010 jaarlijks worden verstrekt. Het model geeft jaarlijks een gedifferentieerd inzicht in de binnen de beschikbare premiereregeling met beleggingsmogelijkheid verrekende kosten en bestemming van de in dat jaar betaalde premie op deelnemersniveau.

De (nieuwe) wettelijke richtlijnen en genoemde initiatieven van verzekeraars zien met name op het verbeteren van de informatieverstrekking en transparantie in de toekomst. Voor de toekomst is daarmee geborgd, dat de deelnemer aan een beschikbare premiereregeling met beleggingsmogelijkheid zich een goed beeld kan vormen van zijn of haar pensioenopbouw-mogelijkheden.

In het verleden golden andere regels met betrekking tot de informatieverstrekking en transparantie dan naar de huidige maatschappelijke inzichten wenselijk wordt geacht. Met name voordat de huidige wetgeving over kostenverrekening (artikel 17a Pw en daarvoor artikel 7a PSW) van kracht werd, heeft de Ombudsman Financiële Dienstverlening geconstateerd dat beperkte transparantie gecombineerd met de systematiek van kosteninhoudingen in individuele gevallen kan leiden tot onevenredige inhoudingen van uitvoeringskosten. Verzekeraars willen hun verantwoordelijkheid nemen. Het is dan ook wenselijk dat op maatschappijniveau wordt nagegaan in hoeverre in het verleden inhoudingen van uitvoeringskosten hebben plaatsgevonden, die de ontwikkeling van de vermogensopbouw (onevenredig) hebben geremd. Hiertoe is een objectieve toetsnorm noodzakelijk. Met

betrekking tot de ontwikkeling hiervan is het Verbond van Verzekeraars in overleg getreden met organisaties van werkgevers en werknemers, verenigd in de Stichting van de Arbeid.

2. Procedure: de aanpak

In de afgelopen maanden hebben de organisaties van werkgevers en werknemers, verenigd in de Stichting van de Arbeid en het Verbond van Verzekeraars overlegd over een toetsnorm voor het verleden.

De Stichting van de Arbeid heeft aangegeven, dat zij groot belang hecht aan een oplossing voor deze kwestie. Zij heeft zich in het overleg met het Verbond van Verzekeraars primair gericht op het waarborgen, dat een norm op een zorgvuldige en transparante wijze wordt ontwikkeld. Een inhoudelijk oordeel over het niveau van de norm ligt niet op de weg van de Stichting van de Arbeid, maar op de weg van een onafhankelijke deskundige. Daarom hebben het Verbond van Verzekeraars en de Stichting van de Arbeid de Ombudsman Financiële Dienstverlening gevraagd om aan te geven of hij de uitkomsten van het Verbond van Verzekeraars met betrekking tot de structuur en de hoogte van de in de toetsnorm voor het verleden opgenomen parameters als adequaat beoordeelt. De Ombudsman Financiële Dienstverlening heeft op dit verzoek schriftelijk gereageerd, waarna de Stichting van de Arbeid haar visie in een schriftelijke reactie heeft vastgelegd. Beide reacties maken onderdeel uit van dit memorandum.

3. Ontwikkelde toetsnorm voor het verleden: de uitkomst

Beschikbare premieregelingen met beleggingsmogelijkheid in de tweede pijler (hierna: BPR) en particuliere beleggingsverzekeringen in de derde pijler (hierna: beleggingsverzekeringen) vertonen overeenkomsten. Net als bij beleggingsverzekeringen wordt de hoogte van het uiteindelijk te bereiken kapitaal bij een BPR mede bepaald door de hoogte van de betaalde bruto premie en de ontwikkeling van de beleggingsportefeuille. Daarnaast zijn de omvang van ingehouden kosten en de overige verrekeningen met de premie van invloed op het eindresultaat.

In maart 2008 heeft de Ombudsman Financiële Dienstverlening een Aanbeveling gedaan voor een compensatieregeling voor beleggingsverzekeringen. In zijn Aanbeveling geeft de Ombudsman Financiële Dienstverlening aan, dat voor beleggingsverzekeringen de (kwaliteits)eis moet gelden, dat deze producten ook na kosteninhouding, in vergelijking met alternatieve financiële producten die gericht zijn op vermogensvorming, onder gemiddelde marktomstandigheden nog economisch nut voor de deelnemer hebben. Bij de formulering van het kostenpercentage is de Ombudsman uitgegaan van een beursontwikkeling van 6 procent per jaar en zulks over een periode van 15 jaar. Dit percentage is enigszins ontleend aan de volgens prudentiële uitgangspunten veilige aanname van jaarlijks en over een lange periode te behalen rendementen. Op basis van deze aanbevelingen zijn vervolgens diverse akkoorden gesloten tussen verzekeraars en vertegenwoordigers van hun klanten over de compensatie.

Op basis van de overeenkomsten tussen BPR en beleggingsverzekeringen is als eerste stap bezien of onverkorte toepassing van de Aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening als toetsnorm voor het verleden bij BPR wenselijk is. Dit zou als voordeel hebben, dat hier sprake is van een toetsnorm voor het verleden, die zich bewezen heeft en maatschappelijk bekend en aanvaard is. Het Verbond van Verzekeraars heeft er op gewezen, dat toepassing van de Aanbeveling op een BPR ongewenste gevolgen zou hebben.

Hierbij zijn de volgende overwegingen van belang:

- Onverkorte toepassing van de Aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening op BPR leidt tot een onevenwichtige verdeling van de compensatie over de diverse categorieën deelnemers.
- De hiervoor genoemde bij de Aanbeveling door de Ombudsman Financiële Dienstverlening gestelde kwaliteitseis dient ook aan de ontwikkeling van de toetsnorm voor het

verleden bij beschikbare premiereregelingen gesteld te worden. Daarbij dient er rekening mee te worden gehouden dat bij een BPR sprake is van “uitvoering van door werkgevers en werknemers overeengekomen pensioen” met de daarbij behorende specifieke aspecten. Hierbij kan worden gedacht aan bijvoorbeeld alle wet- en regelgeving op pensioen en fiscaal terrein. Dit brengt met zich mee dat de kwaliteitseis niet gesteld dient te worden in relatie tot particuliere alternatieve financiële producten (spaarvormen), maar in relatie tot toegestane alternatieve pensioenuitvoeringswijzen, in casu de uitvoering door pensioenfondsen.

Uit verschillende onderzoeken, waarin pensioenfondsen en verzekeraars worden vergeleken, kan worden geconcludeerd dat de door pensioenverzekeraars uitgevoerde pensioenregelingen gemiddeld genomen voldoen aan de pensioenspecifieke kwaliteitseis. Deze onderzoeken geven aan dat schaalgrootte telt. De kosten per deelnemer zijn hoger naarmate het aantal deelnemers binnen een regeling kleiner is.

- Bij verzekeringen die in het kader van een pensioenregeling gesloten worden, worden pensioenverzekeraars (en pensioenfondsen) geconfronteerd met kosten. Deze specifieke kosten zijn verbonden aan het uitvoeren van een pensioenregeling. Het gaat om kosten die moeten worden gemaakt, ongeacht het aantal deelnemers en de duur van het deelnemerschap. Voorbeelden hiervan zijn de kosten verbonden aan het invoeren en onderhouden van de regeling, het opstellen van de uitvoeringsovereenkomst, het opstellen van het pensioenreglement, de ontwikkeling en verstrekking van de startbrief, een en ander op basis van de wensen van de werkgever, en de periodieke verstrekking van een regelingspecifiek UPO-format. Deze kosten moeten worden toegerekend aan alle deelnemers binnen de regeling, ongeacht de duur van het deelnemerschap en zijn verbonden aan het uitvoeren van een pensioenregeling. Dit verklaart mede waarom bij zowel pensioenfondsen als verzekeraars de kosten per deelnemer hoger zijn, naarmate het aantal deelnemers in een pensioenregeling kleiner is.
- De verzekeraar moet om bedrijfseconomische redenen zekerstellen dat ook verzekeringen met korte durren bijdragen aan de kosten. De werkelijke duur van het deelnemerschap binnen een contract is voor een verzekeraar namelijk onzeker en niet te voorspellen (ontslaggevallen en leeftijd nieuwe deelnemers). Bij beleggingsverzekeringen ligt dit wezenlijk anders. De verzekeraar kan bij deze producten namelijk minimum eisen stellen aan de duur van de verzekering. Verzekeraars hebben hun tariefsstelling, zoals die met werkgevers is overeengekomen, veelal vormgegeven als een percentage van de premie en een percentage van het belegd vermogen. Met deze vorm wordt bereikt dat elk deelnemersjaar een bijdrage levert aan de kosten, ook in het geval er sprake is van een korte duur.

De hiervoor genoemde overwegingen hebben geleid tot een format voor de toetsnorm in de vorm van een percentage van de premie en een percentage van het belegd vermogen. Bij de bepaling van de parameters (percentages) is het uitgangspunt geweest om met name bij korte durren een redelijk evenwicht te vinden tussen een adequate kostenvergoeding voor de pensioenverzekeraar en de mogelijkheid voor de deelnemer om een pensioen op te bouwen, dat in redelijke verhouding staat tot het niveau van de beschikbaar gestelde premie. Hierbij is tevens rekening gehouden met een zekere solidariteit in de kosten tussen deelnemers (duur deelnemerschap en hoogte van de beschikbare premie) binnen de regeling.

Voor het bepalen van de percentages is uitgegaan van een compensatiebedrag vergelijkbaar met het bedrag dat zou zijn berekend bij toepassing van de aanbeveling van de Ombudsman Financiële Dienstverlening voor beleggingsverzekeringen en de daarop volgende akkoorden tussen verzekeraars en vertegenwoordigers van hun klanten (2,45% per jaar van het belegd vermogen). Dit leidt tot een combinatie van een percentage van het belegd vermogen van 1,5% per jaar en een percentage van de premie van 9,5% per jaar. Deze vergelijkbaarheid met de compensatieregelingen voor beleggingsverzekeringen is door een onafhankelijk accountantskantoor beoordeeld en bevestigd.

Resumerend kan geconcludeerd worden, dat met het hanteren van deze norm voor het verleden, de deelnemer op een billijke wijze kan worden gecompenseerd.

Ten aanzien van de toetsnorm gelden in beginsel de volgende uitgangspunten:

- a. De toetsnorm voor het verleden bedraagt 1,5% van het belegd vermogen per jaar en 9,5% van de premie per jaar. Voor het vermogen dat is belegd in een fonds met een netto garantie van 3% of meer kan de toetsnorm worden verhoogd met 0,65% van het belegd vermogen.
- b. Er van uitgaande dat vanaf 2010 in ieder geval sprake is van optimale transparantie kunnen contracten die zijn afgesloten voor 1 januari 2010 (de peildatum) onder de toetsnorm voor het verleden vallen. Contracten die worden gesloten op of na 1 januari 2010 worden niet meegenomen in de compensatie. Deelnemers die op of na 1 januari 2010 toetreden (of salarisaanpassingen op bestaande deelnemers) in een contract dat voor 1 januari 2010 is gesloten vallen wel onder de toetsnorm.
- c. Voor het bepalen van de hoogte van het te compenseren bedrag kan per deelnemer het kapitaal tot aan pensioendatum worden doorgerekend. In het geval de daadwerkelijke compensatie voor de pensioendatum plaatsvindt, kan het te compenseren bedrag (premie-evenredig deel van het totaal) contant worden gemaakt tot de daadwerkelijke compensatiedatum, bijvoorbeeld de einddatum van het lopende contract.
- d. In het geval uitgegaan wordt van een peildatum van 1 januari 2010 en de dienstbetrekking eindigt op of na deze datum, dan kan het kapitaal tot aan pensioendatum worden doorgerekend als ware er sprake van een actief deelnemerschap tot de pensioendatum. Ook in deze situatie kan het premie-evenredig deel van het totale compensatiebedrag op de pensioendatum contant wordt gemaakt tot de datum waarop de compensatie plaatsvindt.
- e. Indien wordt uitgegaan van een peildatum van 1 januari 2010 en de dienstbetrekking is beëindigd voor deze datum, dan kan het kapitaal tot aan pensioendatum worden doorgerekend met een premie van nihil. In het geval de daadwerkelijke compensatie voor de pensioendatum plaatsvindt, kan het te compenseren bedrag contant worden gemaakt tot de daadwerkelijke compensatiedatum, bijvoorbeeld de einddatum c.q. verlengingsdatum van het lopende contract.
- f. Over de compensatie zal uiterlijk in 2011 aan de deelnemer, gewezen deelnemer en pensioengerechtigde worden gecommuniceerd.
- g. De toetsnorm voor het verleden betreft alle kosten. Premies voor overlijdensrisico en arbeidsongeschiktheid zijn geen uitvoeringskosten. Indien de risicopremie hoger is dan een zelfstandig gesloten risicoverzekering bij dezelfde verzekeringsmaatschappij, kan het verschil tussen deze als uitvoeringskosten worden meegenomen. Dit kan aan de orde zijn als dit risicopremies betreft die ten laste gaan van de premie of uit het beleggingssaldo van de deelnemer wordt gefinancierd.

4. Oordeel het Verbond van Verzekeraars: de conclusie

Het Verbond van Verzekeraars adviseert zijn leden de kosteninhoudingen in het verleden te toetsen aan deze norm, en waar nodig de deelnemer, gewezen deelnemer en uitkeringsgerechtigde te compenseren. Op maatschappijniveau zal bij deze beoordeling rekening worden gehouden met de eigenschappen van de portefeuille en beleid van de maatschappij. Zij kunnen derhalve anders beslissen.

5. Slotopmerking: de toekomst

Werkgevers, werknemers en verzekeraars zullen in 2010 overleggen over initiatieven en aanbevelingen, die mogelijk resterende onduidelijkheden in deze producten verder beperken. Daarbij valt (niet limitatief) te denken aan verbetering van de informatie over de relatie tussen de hoogte van de beschikbare premie en het beoogde pensioen, de balans tussen oudedags- en partnerpensioen en de (on)wenselijkheid van financiering van bepaalde kosten of aanvullende verzekeringen uit de beschikbare premie. Doel is dat pensioen dat via een premieregeling met beleggingsmogelijkheid in de tweedepijler wordt opgebouwd, voldoet aan de verwachtingen die werkgevers en werknemers daar redelijkerwijs van mogen hebben. In de loop van 2010 volgen hierover nader berichten.